

// Діло. – Ч. 192. – 27 серпня (8 вересня) 1899. 96. «Słowo Polskie» про руский університет // Руслан. – Ч. 258. – 17 (29) листопада 1899. 97. Słowo Polskie супротив ювілейного внесення руских послів // Руслан. – Ч. 288. – 21 грудня (2 січня) 1897.

Роман Лєхнюк

ГАЗЕТА «РУСЛАН» КАК ИСТОЧНИК К ИЗУЧЕНИЮ СРЕДЫ КАТОЛИЧЕСКОГО РУСКО-НАРОДНОГО СОЮЗА (1896–1901 ГГ.)

В статье освещены обстоятельства основания во Львове газеты «Руслан», определено финансовое положение издания и персональный состав редакции, проанализирована редакционная политика и публикации в газете как источник к истории Католического руско-народного союза и украинской консервативной идеи в Галичине в целом. На страницах газеты нашли отражение вопросы об общественной роли Церкви, значении новых идеологий – как универсальных (социализма, либерализма), так и сугубо галицких феноменов (прежде всего русофильства), много писалось о украинско-польских отношениях, концепции «органического труда» с акцентом на положении украинского крестьянства и духовенства. Газета была активным участником межпартийной полемики.

Ключевые слова: газета «Руслан», христианско-общественное движение, Католический руско-народный союз, консерватизм.

Roman Lekhniuk

NEWSPAPER «RUSLAN» AS THE SOURCE FOR RESEARCHING THE ENVIRONMENT OF RUTHENIAN CATHOLIC PEOPLE'S UNION (1896–1901)

This article deals with the circumstances of newspaper «Ruslan» creation in Lviv. The author also describes the financial situation of the newspaper and the members of the editors staff. Editorial policy and publication in the newspaper as a source for the history of Russian-Catholic People's Union and modern Ukrainian conservative ideas in Halychyna in general are analysed. In the newspaper the question of the social role of the Church, the value of new ideologies – both general (socialism, liberalism), and purely Halitian (Russophilia), the concept of common cultural and educational cooperation with an emphasis on the situation of the peasantry and the clergy, and Ukrainian-Polish relations are reflected. Newspaper was an active participant in inter-party debate.

Key words: newspaper «Ruslan», Christian social movement, Ruthenian Catholic People's Union, conservatism.

УДК 94 (477): 930: 050

Ірина Кучернюк

ЧАСОПИС «РІДНИЙ КРАЙ»: ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті проаналізовано погляди науковців на діяльність редакційного колективу часопису «Рідний край», упродовж різних періодів історії України, які змінювалися в залежності від політичних умов. Доведено, що, зі здобуттям Україною незалежності, вітчизняні науковці отримали змогу більш об'єктивно оцінити внесок цього видання у процес національно-державного відродження українського народу. Підсумовано вивчення теми та накреслено напрямки подальших наукових пошуків.

Ключові слова: часопис «Рідний край», авторський колектив, історіографія, національно-державне відродження.

Особливого значення для історичної науки на сучасному етапі набуває подальше вивчення преси – як свідка епохи, її компонента, незамінного джерела інформування суспільства про політичні, соціально-економічні, культуротворчі заходи. У світлі цього значний науковий інтерес представляє часопис «Рідний край», перше легальне україномовне видання Наддніпрянщини, яке успішно виходило упродовж складних для української преси 1905–1916 рр. Дослідження української преси початку ХХ ст. загалом і часопису «Рідний край» потребує аналізу історіографії, оскільки упродовж різних періодів історії України погляди науковців на дане питання не завжди співпадали.

Історіографія україномовних періодичних видань цього періоду має різні етапи свого розвитку, які умовно можна поділити на: дореволюційний – 1905–1917 рр.; радянський тоталітарний – 1917 – початок 1950-х рр.; радянський ліберальний – кінець 1950-х – 1980-ті рр.; період української незалежності – 1990-ті рр. – до сучасності.

Перший період історіографії має свою специфіку, зумовлену тим, що і сам часопис і праці, які висвітлювали розвиток україномовної преси Наддніпрянщини, були створені в один час, який наклав свій відбиток на них. Тобто, більшість тогочасних праць, які висвітлювали діяльність «Рідного краю», належала самим робітникам на ниві публіцистики. І не дивно, адже україномовна преса в Російській імперії лише народжувалася на початку ХХ ст. і найбільше інформації про цей складний процес, мали його учасники. Зокрема, багато цікавої інформації про україномовну пресу передумови та обставини її виникнення, складнощі та перепони у видавничій справі, характеристику публіцистики загалом містять праці учасників революційної доби 1905–1907 рр., які передали живий відгук того часу [1].

Б. Грінченко здійснив одну з найперших спроб у дослідженні української преси, висвітливши нелегке становлення українських періодичних видань, і саме тому свою книгу назвав «Тяжким шляхом». Крім адміністративних перешкод, головними причинами, які стояли на шляху української газети були «селянська темнота і безписьменщина». Через те, «газета у нас на селі і досі ще велика новина» [2, с. 105] – зазначав про ті часи Б. Грінченко.

В. Дорошенко подав детальний перелік 17 україномовних видань, які виходили в Наддніпрянщині на початок Першої світової війни, до якого увійшов і часопис «Рідний край». Автор дав часопису наступну характеристику: «Була се також гарно, приступно й цікаво редагована часопись, що мимо різних пригод з боку «незалежних обставин» дожила до наших днів» [5, с. 52]. Зазначаючи роль україномовних видань у справі визвольної боротьби, В. Дорошенко наголошував на тому, що преса була єдиним у тих умовах способом поширювати українську думку в маси, організовувати їх довкола національної ідеї.

Слід відзначити, що розгляди преси, які вийшли у дореволюційний період, характеризуються наявністю в них цінних свідчень про умови та напрямки діяльності вітчизняної преси, зокрема, й редакційного колективу журналу «Рідний край». Однак названі праці містять деякі положення, пов'язані з суб'єктивністю поглядів їх авторів. Це зумовлює необхідність дещо глибшого переосмислення з позицій сьогодення деяких питань, викладених у цих працях.

Серед досліджень, опублікованих в часи революційних подій 1917–1920 рр., слід відзначити двотомне видання «Історії українського письменства» С. Єфремова. У своїй праці відомий літературний критик торкнувся творчості Панаса Мирного та Олени Пчілки, які в різний час були редакторами часопису [7]. Цікавою є його розвідка про україномовну пресу, в якій згадується «Рідний край». С. Єфремов зазначав, що українській пресі «не поталанило через цілий ряд причин – зовнішніх і внутрішніх»: адміністративні репресії проти видавців і передплатників, нестача «кадрів газетних працівників і публіки, що не може без праці їхньої обійтися» [7, с. 439].

Дослідження діяльності української преси в 1920-х рр. продовжилося вже радянською історіографією. У фундаментальній праці «Нариси з історії революційного руху на Україні» історик О. Гермайзе приділив значну увагу діяльності українських політичних партій. Автор високо оцінив роль української преси у національному питанні. Дослідник зазначав, що засновниками часопису «Рідний край» були представники Української демократичної партії, проте за своїм ідейним напрямом часопис був безпартійним. На його сторінках право голосу мали представники різних партій, а не лише демократичної [1].

В. Ігнатієнко написав дві найвідоміші праці: історико-бібліографічний етюд «Українська преса (1816–1923)» і «Бібліографія української преси (1816–1916)» [12]. Для історіографії цього періоду характерне швидше спонтанне нагромадження матеріалів з історії української журналістики початку ХІХ ст., а також був започаткований новий сюжет історико-журналістських досліджень – масштабне вивчення більшовицької преси, яке було розпочате відразу в двох напрямках: 1) збирання джерел, спогадів, документальних матеріалів 2) створення перших аналітичних праць [21, с. 66].

Початок 1930-х рр. позначився широким наступом радянського керівництва на українську історичну науку. Радянські історики вважали за краще оминати у своїх дослідженнях найбільш дискусійні питання, пов'язані з українським національним рухом. У цей період дослідники відносили «Рідний край» до буржуазно-націоналістичної преси, яка протидіяла революції і характеризувалася лояльним ставленням до уряду Російської імперії [15, с. 189–191].

Серед видань того періоду слід відзначити працю Ф. Лося, який дав детальний перелік преси, що почала виходити з 1905 р. Однак автор прийшов до суперечливого висновку, вказавши, що переважну більшість української преси національна буржуазія використовувала в своїх класових інтересах. З іншого боку, розширення української преси вказувало на пробудження національної свідомості українського народу. Автор відзначав, що головним обов'язком часопису «Рідний край» було прагнення «ширити національну свідомість», виховувати патріотичну гідність, бути чесними і справедливими мета українського тижневика [18, с. 34].

Головні здобутки в об'єктивному дослідженні україномовної преси початку ХХ ст. у цей час належать зарубіжній українській історіографії. Представники української діаспори за кордоном

опублікували низку загальних праць, присвячених історії українських періодичних видань досліджуваного періоду. Найпомітнішою серед них є «Історія української преси» А. Животка, написана в Німеччині. Її автор – український учений, читав курс лекцій з цієї теми в Мюнхенському українському технічно-господарському інституті. Довгі роки він вивчав історію української журналістики, ставши видатним фахівцем у цій галузі. У праці «Історія української преси» А. Животко присвятив розглядові часопису одну неповну сторінку, на якій подав коротку характеристику умов видання «Рідного краю», склад редакційного колективу та інші відомості [8]. Невеликий обсяг інформації, присвяченої часопису, не применшує його ролі, а лише вказує на те, що загалом в історіографії праць через відсутність ґрунтовних публікацій, ця тематика недостатньо вивчена.

Звертає увагу праця С. Наріжного «Українська преса», хоча вона неодноразово піддавалася критиці через уміщені неточності [23]. Незважаючи на те, що в роботі фактичний матеріал не завжди узагальнений і його характеристика пов'язана з суспільно-політичною концепцією доби, автор торкається проблеми висвітлення мовного питання на сторінках часопису «Рідний край». Українська мова розглядається як один з найпереконливіших доказів своєрідності, сили і перспектив нації. Журнал відіграв значну роль в утвердженні права української мови на всебічне функціонування в суспільстві, зокрема запровадження її в освіті та науці.

«Хрущовська відлига» дала можливість науковцям, що працювали в СРСР, знову повернутися до вивчення роботи періодичних видань, затаврованих, як «буржуазно-націоналістичні». Щоправда, ці спроби були лише часткові і поверхневі, однак упереджений підхід до висвітлення їх діяльності залишився без змін. Зокрема, у низці наукових праць йдеться про вигадані «соціал-угодівські тенденції» на сторінках часопису [13]. Аналогічний підхід простежується також у працях М. Жовтобрюх, П. Федченка та інших дослідників цього часу [9; 15]. Відзначимо тільки, що М. Жовтобрюх у своєму дослідженні звернув увагу на дискусію на сторінках преси про характер і подальший розвиток української мови. Проаналізував особливості та стилістику мови української преси. Такі дискусії часто підіймалися авторами на сторінках часопису «Рідний край».

Викликає значний інтерес анотований покажчик україномовних періодичних видань 1905–1907 рр., складений О. Сидоренко. У ньому міститься перелік української преси, яка виходила на території Росії. Автор наводить коротку бібліографічну характеристику кожного періодичного видання, яка базується на основі архівних документів та спеціальної літератури. Широко використано публікації української періодики початку ХХ ст., історико-журналістські дослідження. Крім того О. Сидоренко наводить перелік нереалізованих періодичних органів українською мовою, що було дуже важливим для вивчення умов становлення національної преси [30]. Автор наводить і причини, з яких не виходило те чи інше видання. Загальний покажчик є найґрунтовнішим історико-бібліографічним дослідженням української преси Росії 1905–1907 рр. Покажчики подають бібліографічні відомості про газети, журнали, що видавалися в Полтавській губернії (1938–1917 рр.), у якому є відомості про часопис «Рідний край».

1991 р. ознаменував собою початок нового етапу в дослідженні української дожовтневої преси. Науковці отримали доступ до значної кількості видань колишніх спецфондів, що допомогло значно розширити коло історичних джерел, у тому числі й заборонених до цього часу періодичних друкованих органів. Саме тому лише після здобуття Україною незалежності почали виникати об'єктивні фундаментальні праці, присвячені суспільно-політичному життю, національно-визвольному руху початку ХХ ст.

Слід виділити колективну монографію «Нариси з історії українського національного руху», в якій здійснена перша спроба узагальнення історії українського національного руху ХІХ – початку ХХ ст. Особлива увага акцентується на висвітленні національного руху в період революції 1905–1907 рр., на сторінках періодичних видань, підіймаючи національну свідомість українців і значно поживляючи громадянську діяльність інтелігенції навколо розв'язання «українського питання» [22]. У цей час з'являються праці В. Лизанчука, І. Крупського, В. Гутковського, у яких автори проаналізували тематику та зміст українських періодичних видань, а також умови діяльності їх редакційних колективів. Однак автори цих праць висвітлили лише окремі аспекти проблеми, у той час як багато інших важливих питань, таких, як національно-патріотичне виховання та висвітлення пресою культурного будівництва на українських землях залишилося поза увагою науковців [3; 16; 17].

Проблематику дослідження доповнює колективна праця В. Гутковського, І. Крупського, П. Федоришина [3]. Праця є однією з найголовніших з історії національної преси Наддніпрянської України за масштабом охоплення фактологічного матеріалу, залучення архівних джерел. Автори приділили значну увагу організації часопису «Рідний край», колектив акцентує увагу на відсутності українського передплатника, політичні утиски влади, відсутність професійних журналістів, коштів. Друковані органи з'являлися переважно коштом їх видавців, головним чином українських письменників, матеріальні статки яких були обмежені. Дослідження дає нам інформацію про

основні теми, висвітлені у часописі. Автори наголошують на тому, що редакція «Рідного краю» вперше в українській журналістиці Наддніпрянщини торкнулася важливого питання – життя східної української діаспори [3, с. 48]. Проте, як і більшість дослідників, автори аналізують тижневик вибірково: якщо за перший рік видавництва часопису описано сім статей, то за 1907–1914 рр. видавання «Рідного краю» проаналізовано лише одну статтю.

У своїй праці «Національно-патріотична журналістика України» І. Крупський теж торкнувся історії часопису. Його праця є комплексною: він опрацював джерельну базу, дослідив авторський колектив часопису, акцентуючи увагу на вивченні питання впливу діяльності тижневика «Рідний край» на розвиток української суспільно-політичної думки даного відрізка часу, відображенні на сторінках журналу характерних для того часу настроїв громадськості, еволюції процесів, що відбувалися в тогочасному суспільстві і мали вирішальну роль для подальшого розвитку нації [16].

У науковому доробку дослідника історії української преси В. Гутковського праця «Українська журналістика Наддніпрянщини» посідає значне місце і дає багато цінної інформації для вивчення досліджуваної теми. Автор дав оцінку політичній спрямованості часопису, його позиції у національному питанні, прихильність до різних політичних сил країни. Дав широку характеристику колу питань, яких торкався в своїй діяльності журнал, акцентуючи увагу на висвітленні на шпальтах видання статей, що стосувалися питання української мови, діяльності Державної Думи, еміграції, економічних питань [3].

Проблемі українізації освіти на сторінках преси присвячена монографія І. Зайченка [11], у якій розкрито основні напрямки та способи відображення у пресі проблем викладання в школах рідною мовою. У центрі національно-культурницької програми «Рідного краю» стояло питання національної освіти. Редакція вважала, що серед реформ політичного, екологічного і культурного життя реформа народної освіти повинна займати перше місце. Одне з найбільш болючих питань було шкільне питання, питання життя або смерті українського народу. Ця основна думка, як вважав автор, пронизувала усі публікації з питань національної освіти.

Активізація вивчення «Рідного краю» зумовлена також тим, що у 1999 р. відновлено видання цього часопису вже у формі альманаху. Цю подію приурочили до святкування року видатного письменника, громадського діяча полтавця Панаса Мирного. На своїх сторінках альманах часто звертається до власної майже столітньої історії. Так, у рубриці «У «Рідному краю» про «Рідний край» опубліковані загальні дослідження місця часопису в періодичній пресі Наддніпрянщини та її суспільно-політичному житті [24; 28; 31–32], статті С. Яременко, Н. Степаненко, присвячені мовним питанням на сторінках часопису [34], літературознавчі розвідки Н. Величко і Н. Степаненко про Тараса Шевченка, Івана Котляревського в публікаціях часопису [33], дослідження біографічні – П. Ротача про М. Дмитрієва, В. Шевчука про Г. Коваленка [25; 35] та інші. Та, на жаль, їх дослідження відбуваються переважно в контексті загального огляду періодичної преси в Україні.

Одним з тих, хто досліджував часопис, був В. Пащенко, колишній редактор сучасного альманаху «Рідний край», доктор історичних наук, член-кореспондент АПН України. У статті «Світовий контекст на сторінках «Рідного краю» 1906 року», яку він написав у співавторстві з О. Ніколенко, доктором філологічних наук, основна увага приділена політичному аспекту, а саме реакції тижневика на події у світі на початку ХХ ст. Автори проаналізували статті за 1906-й рік, вміщені до рубрики часопису «Що робиться по чужих землях, що єсть там доброго, що би й нам годилося», яка давала уявлення українським читачам про стан демократії в інших країнах. Автори розглядали питання відображення внутрішньополітичної ситуації в Російській імперії загалом та в Україні зокрема у матеріалах тижневика. Основна увага статті акцентувалася на діяльності Державної Думи та сподіваннях, які покладалися на неї українцями. Висвітлюється також питання розвитку літератури того часу [24].

Світлана Семенко (Соколова), член редколегії «Рідного краю», була автором низки статей, присвячених історії видання, у яких проаналізовано появу часопису – а саме перші звістки про неї в «Хліборобі» та у «Щоденниках» Є. Чикаленка. Зазначено профіль і мету тижневика, ініціаторів видання, видавців, які фінансували видавництва, перших редакторів «Рідного краю». Автор зосередила свою увагу на ролі Г. Коваленка, М. Дмитрієва, Панаса Мирного у функціонуванні часопису. У своїх публікаціях С. Семенко висвітлювала проблеми тогочасної української журналістики та розповідала про становлення тижневика «Рідний край», його перших редакторів і співробітників, тематику статей, роль часопису у пробудженні національної свідомості, дає загальну характеристику часопису як історичного джерела [27–28].

Ще одна стаття, написана С. Семенко у співавторстві з П. Хропом – «Журнал «Рідний край» (1905–1916) – перша ластівка легальної преси» перегукується з попередніми статтями, проте автори більше уваги приділяють висвітленню структури журналу, характеристиці оформлення журналу, оцінці діяльності «Рідного краю» тогочасною періодикою [31].

Окремим напрямком досліджень історії «Рідного краю» стало звернення до персонального чинника – постатей його редакторів та найактивніших авторів, видатних українських громадсько-політичних діячів та літераторів. Зокрема, розвідка «Завзятий краянин Григорій Коваленко», автором якої була Валентина Шевчук, подає нам значний обсяг інформації про головного редактора часопису «Рідний край». У ній розповідається про його життєвий шлях, громадську та творчу діяльність, роль у становленні журналу, перераховуються публікації, які належать його перу [35].

Ще одним дослідником діяльності Г. Коваленка був О. Юренко, автор статті «Грицько Коваленко – перший редактор журналу «Рідний край»». У статті [36] дослідник більше зупиняється на оцінці постаті редактора в сучасній історіографії, характеризує Григорія Олексійовича як громадського діяча, науковця, а також виокремлює його просвітницько-популяризаторську працю серед населення Наддніпрянщини. Саме у ній, на думку автора, найбільше реалізовувалися потенції його позитивістсько-народницького світогляду. Про свої здібності та досягнення на цьому шляху Г. Коваленко заявив українському загалові досить таки рано, співпрацюючи у 1894–1897 рр. із Б. Грінченком у справі видання книжок для народного читання. У своєму дослідженні автор дає ґрунтовний аналіз діяльності Г. Коваленка.

П. Ротач звернувся до постаті іншого редактора часопису – М. Дмитрієва, визначного полтавського громадського та культурного діяча й адвоката, який започаткував і був редактором та видавцем журналу «Рідний край». У своїй статті він висвітлює біографію та діяльність редактора, розповідається про нього як про організатора громадсько-культурних заходів на Полтавщині, Микола Андрійович дбав і про поширення народної школи з рідною мовою викладання, розвиток музичної освіти. Про це йдеться, зокрема, у статті «Кобзарі минулого й будучини», уміщені в брошурі «Кобза й кобзарі» (Полтава, 1907 р.). Він вірить, що музична освіта буде розвиватися, що кобза не загине, а молодь гідно підніме славу народної пісні. Все життя Миколи Андрійовича було наповнене працею для українських справ. Його жвава, ретельна натура жила вірою в кращу долю України, жила працею для неї, й при тому вміла й інших зігріти тією вірою. Автор високо оцінив діяльність цієї особи [25].

На відміну від інших дослідників історії часопису, які пишуть про відомих Панаса Мирного, Г. Коваленка та М. Дмитрієва, І. Забіяка своє дослідження [10] присвятив маловідомому Василю Горленку – плідному автору розвідок та ілюстрацій, вміщених у часописі. Проте, увагу автор звернув не на сам часопис, а на передісторію його створення, обставини знайомства та дружби М. Дмитрієва, В. Горленка і Панаса Мирного [10, с. 352–360].

Зусиллями автора дисертації про «Рідний край» [29] С. Семенко створено бібліографічний покажчик до журналу [26]. Його цінність полягає передовсім у систематизації творів за родами художньої літератури, в описі статей, оглядів, рецензій, розвідок з питань розвитку української мови, національної освіти, літературознавства, історії тощо. Опис дозволяє простежити реалізацію в тижневикові його профілю та мети, тобто прагнення засобами слова розбуджувати національну свідомість українців.

Варто відзначити статтю Л. Сологуб «Цікаві відомості про «Рідний край». Це рецензія на «Бібліографічний покажчик до журналу «Рідний край», у якій йдеться про структуру покажчика, його цінність, розповідається про іменний покажчик журналу [32].

Час від часу з'являються окремі статті, присвячені тим чи іншим аспектам його історії [14]. Нещодавно з'явилася монографія Н. Степаненко «Часопис «Рідний край»: духовні обшири українства», присвячена публіцистичній площині його діяльності. Проте уявити собі «чисту» публіцистику в українському часописі того часу просто неможливо: раз у раз автори мимохідь зверталися до філологічної площини інтерпретації будь-яких тем. Не було важливішого предмета для розмови на сторінках тодішніх українських часописів понад національні проблеми. Ці доміанти визначили й обрання предмета для книжки — «духовні обшири українства». У межах цієї теми репрезентовано два головні напрямки її розробки, які становлять два крила філологічних наук: це науки про мову і літературу. Авторка дослідила публікації часопису, присвячені темам значимості української мови, національної освіти і школи, а також літературно-критичні та публіцистичні статті. Особливу увагу приділено репрезентації в публікаціях часопису постатей І. Котляревського, Т. Шевченка, І. Франка та Є. Гребінки. Н. Степаненко віддає перевагу полтавському періодові в історії часопису «Рідний край», демонструючи, що він тоді був більш розмаїтий, ширший за тематикою, ніж у наступні роки його видання [20].

Н. Степаненко зробила спробу, причому досить успішну, донести українознавчі ідеї журналу до широких читацьких кіл. Їй вдалося добре розкрити літературознавчу сторінку журналу, висвітлити такі знакові постаті красного письменства, як І. Котляревський, Т. Шевченко, Є. Гребінка, І. Франко, Олена Пчілка.

Проблема розвитку української преси частково знайшла відображення в дисертаційних дослідженнях. Фрагментарно подано інформацію про українську пресу в дисертаційних

дослідженнях, у яких аналізуються суспільно-політичні процеси в Україні початку ХХ ст. Низка нових висновків щодо ролі преси в процесі національного відродження в умовах відсутності державності та інших політичних атрибутів зроблена в дисертації В. Менша [19]. Однак автор допускає деякі неточності у трактуванні політичної приналежності деяких періодичних видань, робить помилки в підрахунках. Дослідницею Н. Дорошук проаналізовано широке коло історичних публікацій та вивчено значний фактичний матеріал про національний рух в Україні кінця ХІХ – початку ХХ ст. [6].

Таким чином, вітчизняна історіографія на різних етапах свого розвитку давала неоднозначні оцінки часопису «Рідний край». Найбільш інформативними є праці, опубліковані у дореволюційний період особами, які так чи інакше брали безпосередню участь у виданні україномовної преси. Радянська ж історіографія значною мірою позначена упередженим підходом до висвітлення цього питання. Лише зі здобуттям Україною незалежності вітчизняні науковці отримали змогу більш об'єктивно оцінити внесок цього видання у процес національно-державного відродження українського народу. Однак, аналіз стану наукової розробки проблеми показує, що діяльність редакційних колективів окремих періодичних видань, у тому числі й часопису «Рідний край», не знайшла належного висвітлення і потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Гермайзе О. Нариси з історії революційного руху на Україні / О. Гермайзе. – К., 1926. – 388 с.; Доманицький В. Українська преса в 1906 р. / В. Доманицький // Україна. – 1907. – Т. 1. – Кн. 1. – Ч. 2. – С. 48–65. 2. Грінченко Б. Д. Тяжким шляхом. Матеріали до електронної хрестоматії з історії української журналістики ХХ ст. / Б. Д. Грінченко / [уклад. Волобуєва А. М.; за наук. ред. Сидоренко Н. М.]. – К., 2012. – С. 91–121. 3. Гутковський В. Українська журналістика Наддніпрянщини (II половина ХІХ ст. – 1920 р.): генезис, проблематика виступів, державотворча функція / В. Гутковський, І. Крупський, П. Федоришин. – Львів: ЛА Піраміда, 2001. – 196 с. 4. Дорошенко Д. Україна в 1906 р. / Д. Дорошенко // Україна. – 1907. – Т. 1. – Кн. 1. – Ч. 2. – С. 1–29. 5. Дорошенко В. Українство в Росії: Новітні часи / В. Дорошенко. – Відень: Виданє Союзу визволення України, 1916. – 116 с. 6. Дорошук Н. О. Український культурно-національний рух у Російській імперії (кінець ХІХ – початок ХХ ст.): дис. ... канд. наук істор. наук: 07.00.01 / Н. О. Дорошук. – К., 1996. – 197 с. 7. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов. – Київ: Femina, 1995. – 541 с. 8. Животко А. Історія української преси / А. Животко [упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів та приміт. М. Тимошик]. – К.: Наша культура і наука, 1999. – 368 с. 9. Жовтобрюх М. А. Мова української періодичної преси (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / М. А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1970. – 304 с.; Федченко П. М. Преса та її попередники: Історія зародження й основні закономірності розвитку / П. М. Федченко. – К.: Наукова думка, 1969. – 348 с. 10. Забіяка І. М. Епістолярна спадщина Василя Горленка. Монографія. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. / Бібліотека альманаху «Вітрик». Вип. 5 / І. М. Забіяка. – К., 2013. – 400 с. 11. Зайченко І. В. Проблеми української національної школи у пресі (друга пол. ХІХ – поч. ХХ ст.) / І. В. Зайченко – Л., 2002. – 344 с. 12. Ігнатієнко В. А. Бібліографія української преси (1816–1916) / В. А. Ігнатієнко. – Х.: Держліт-видав України, 1930. – 288 с.; Ігнатієнко В. А. Українська преса (1816–1923): історико-бібліографічний етюд / В. А. Ігнатієнко. – К.: Б. в., 1926. – 76 с. 13. Історія української дожовтневої журналістики. – Львів, 1983 – 465 с.; Калениченко Н. Українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст.: напрями, течії / Н. Калениченко. – К.: Наукова думка, 1983. – 255 с. 14. Клименко І. В. Архів часопису «Рідний край» як джерело з історії редакційно-видавничої справи в Україні / І. В. Клименко // Рукописна та книжкова спадщина України. – Вип. 13. – 2009. – С. 382–386; Андрійчук М. Висвітлення українсько-єврейських взаємин на сторінках часопису «Рідний Край» / М. Андрійчук // Вісник книжкової палати: наук.-практ. журн. – 2009. – № 1. – С. 42–45. 15. Книга і друкарство на Україні / [О. І. Дей, Я. Д. Ісаєвич, Г. І. Коляда та ін.; за ред. П. М. Попова]. – К.: Наукова думка, 1964. – 315 с. 16. Крупський І. В. Національно-патріотична журналістика України (друга половина ХІХ – перша чверть ХХ ст.) / І. В. Крупський. – Львів: Світ, 1995. – 184 с. 17. Лизанчук В. В. Засоби масової інформації про русифікаторську політику в Україні: Факти, документи, коментарі до тексту лекцій / В. В. Лизанчук. – Львів: ЛДУ, 1993. – Ч. 1. – 256 с. 18. Лось Ф. Є. Україна в роки столипінської реакції / Ф. Є. Лось // Нариси з історії України. – Вип. 11. – К.: Вид-во АН УРСР, 1944. – 140 с. 19. Менша В. Г. Українське національне відродження (1905–1914 рр.): історіографія проблеми: іс. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / В. Г. Менша. – Донецьк, 1996. – 208 с. 20. Михайлин І. Л. Журнал «Рідний край» як національно-історичне явище / І. Л. Михайлин // Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства / Нац. акад. наук України; [редкол.: М. М. Романюк (відп. ред.) та ін.]. – Львів: ЛННБ України, 1994. – Вип. 2 (20). – 2012. – С. 429–436. 21. Михайлин І. Л. Нарис історії українського

журналістикознавства / І. Л. Михайлин // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації. № 903. – Вип. 2. – С. 61–84. 22. Нариси з історії українського національного руху / [Відп. ред. В. Г. Сарбей]. – К., 1994. – 198 с. 23. Наріжний С. Українська преса / С. Наріжний // Антонович Д. Українська культура. – Мюнхен. 1988. – С. 153–175. 24. Пащенко В. Світовий контекст на сторінках «Рідний край» 1906 р. / В. Пащенко, О. Ніколенко // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2005. – № 1(6). – С. 7–10. 25. Ротач П. Невтомний ратай поля українського / П. Ротач // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2005. – № 2 (13). – С. 13–15. 26. Семенко (Соколова) С. В. Бібліографічний покажчик до журналу «Рідний край» (1905–1916) / С. В. Семенко (Соколова). – Полтава: Б. в., 1999. – 54 с. 27. Семенко С. «З слова живого скуй самопали...» // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2000. – № 1(2). – С. 6–8. 28. Семенко С. Першому щотижневику Наддніпрянської України – сто років / С. Семенко // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2005. – № 2(13). – С. 4–14. 29. Семенко С. В. Журнал «Рідний край» і літературний процес початку ХХ століття: дис... канд. філол. наук: 10.01.01 / С. В. Семенко; Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 1999. – 234 с. 30. Сидоренко О. Україномовна преса Росії 1905–1907 рр. Анотований покажчик періодичних видань / О. Сидоренко. – К.: АН УРСР, 1987. – 73 с. 31. Соколова С. Журнал «Рідний край» (1905–1916) – перша ластівка української легальної преси / С. Соколова, П. Хропко // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 1999. – № 1. – С. 5–8. 32. Сологуб Л. Цікаві відомості про «Рідний край» / Л. Сологуб // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – Полтава. 2000. – № 1(2). – С. 24–26. 33. Степаненко Н. С. «Рідний край» про Івана Котляревського / Н. С. Степаненко // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2006. – № 2 (15). – С. 82–87; Величко Н. Тарас Шевченко як поет, «славний борець за правду і волю», на сторінках часопису «Рідний край» (1906–1912 рр.) / Н. Величко // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2007. – № 1(16). – С. 93–103. 34. Степаненко Н. С. Мовні проблеми на сторінках «Рідного краю» (1905–1912 рр.) / Н. С. Степаненко // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2005. – № 2(13). – С. 60–65; Яременко С. А. Мовна самоідентифікація українців (за матеріалами часопису «Рідний край») / С. А. Яременко // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2004. – № 2(11). – С. 35–42; 2005. – № 1(12). – С. 66–71. 35. Шевчук В. Завзятий краєнин Григорій Коваленко / В. Шевчук // Рідний край: Науковий публіцистичний художньо-літературний альманах. – 2005. – № 2(13). – С. 128–137. 36. Юренко О. П. Грицько Коваленко – перший редактор журналу «Рідний край» / О. П. Юренко // Потужна сила рідного слова. – Полтава: 2005. – С. 379–398.

Ирина Кучернюк

ЖУРНАЛ «РИДНЫЙ КРАЙ»: ИСТОРИОГРАФИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ

В статье проанализированы взгляды ученых на деятельность редакционного коллектива журнала «Родной край», в течение различных периодов истории Украины, которые изменялись в зависимости от политических условий. Доказано, что с обретением Украиной независимости отечественные ученые получили возможность более объективно оценить вклад этого издания в процесс национально-государственного возрождения украинского народа. Подведены итоги изучения темы и намечены направления дальнейших научных поисков.

Ключевые слова: журнал «Ридный край», авторский коллектив, историография, национально-государственное возрождения, история Украины.

Iryna Kuchernyuk

JOURNAL «RIDNYJ KRAJ»: HISTORIOGRAPHY RESEARCH

The article analyzes the views of scientists on the activities of the editorial team of the magazine «Ridnyj Kraj», during different periods of the history of Ukraine, which varied depending on political conditions. Proved that in independent Ukraine domestic scientists were able to more accurately estimate the contribution of this edition to the process of national-state revival of Ukrainian people. Summed up the study of the theme and outlined directions for further scientific research.

Key words: magazine «Ridnyj Kraj», writing team, historiography, social, national-state revival, history of Ukraine.